

"A M P T E P E"

Historische Vereniging gemeente Epe

=====

Voorzitter: G.S.van Lohuizen
Beekstraat 20, Epe
Secretariaat: A.J.Veninga
Ankerstraat 41, Epe
Penningmeester: C.Stork
Dellenparkweg 8, Epe
Giro: 1194015, t.n.v.
Penn. Ampt Epe

=====

Lidmaatschap: f 5,-- per jaar

MEDEDELINGENBLAD "A M P T E P E"

januari 1969, nr. 16

=====

Abonnementsprijs :
voor leden der Vereniging gratis,
voor niet-leden f 0,75 p.nr.

=====

Kopij voor ons blad dient, zo mogelijk, te
voldoen aan het navolgende:

- a. getypt met regelafstand 1;
- b. tekstbreedte maximaal 11 cm;
- c. het papier aan één kant gebruikt
(dus achterzijde blanco);
- d. gebruikte bronnen vermelden;
- e. inleveren 15 dagen vóór de
verschijningsmaand (jan., april of okt.)

=====

Redactieadres:

Mej. P.E.Berkhout, Sparrenlaan 12, Epe

1968

Voorbij is ook dit jaar

Wat gaat het alles vlug !

Nauw'lijks is iets voor elkaar,

En ook weer achter d' rug.

"Ampt Epe" is al 8 jaar oud !

Wist U dat nog wel ?

't Bericht lijkt amper koud

't Wicht groeide ook zo snel !

Op z'n derde (1963) kon hij al schrijven

(Spreken al meteen !)

Om niet bij theorie te blijven;

In hand'len zag 't geen been !

Zo vroeg hij dit jaar op bezoek :

Twee lieden van Rijksbodemonderzoek,

Die enthousiast vertelden

Over Middeleeuwse potten en Celtic
velden.

Ook het schriftje van het kind

weerspiegelt dàt,

Daar 't over alles mee te praten weet

(Zie 't 6-jaarsregister bij dit blad),

Van "Zwemkom" tot "Groene zoom aan
een vaal kleed".

1969

"Epe's Amptje" 's negende jaar,

Vol verwachtig klopt ons hart !

Overal is een vervolg, maar -----

Helpe ieder aan een goede start !

BOEDELINVENTARIS VAN JAN GRAAFF, WEDUWNAAR VAN AALTEN VAN WIJNGEREN.

In de zogenaamde momberschapsverborgingen vond ik deze inventaris uit 1762.

Deze inventarissen werden opgemaakt, wanneer bij overlijden van een der ouders er onmondige kinderen achterbleven. Zij dienden om het aandeel van deze kinderen in de nalatenschap vast te stellen, terwijl er z.g. "mombers" d.w.z. voogden werden aangesteld om hierop toe te zien.

Uit bovengenoemde inventaris blijkt dat Jan Graaff een veelzijdig man geweest moet zijn aangezien gereedschappen worden opgesomd die wijzen op verschillende ambachten. Het lijkt mij dan ook wel van belang de inhoud van dit stuk in grote lijnen weer te geven daar het ons een idee geeft van het in die tijd gehanteerd gereedschap. Allereerst worden een aantal gereedschappen genoemd ten dienste van een stoelenmaker, nl.:

1 draaybank

6 draaybeitels

2 dito andere beitels

3 draayspillen

4 spijkerboren

partijtje ongedraayde stoelstapels, stikken
en scheiden

2 houten hamers

3 dito iseren hamers

1 hantsage

1 spansaaggien

2 bijlen

Hierna rietdekkersgereedschap t.w.

2 iseren dekhaken

1 twigieser

Dan volgen de onmisbare attributen van de glazenmaker, gevolgd door een schilders "uitzet"

1 partijtje oude glasroeden

1 glazemakerstafel

2 iseren winkelhaken

2 lootwinden (ouden)

- 1 gietiser
- 2 iseren soldeerbolten
- 1 dito grote bolte
- 2 dito koperen
- 1 glasdyamant
- 1 lootmes
- 1 veermes
- 8 rijen en luickrijen
- nog enige andere kleinodien tot hetselve
gehorende
- 1 verfmolen
- 1 vrijfsteen met de looper
- 8 verftobben
- 10 verfquasten
- 2 olypotten
- nog eenige diferente soorten van verven
- nog wat oud en nieuw glas
- 1 lootlade
- 1 glasbak
- 1 raksteel
- 2 nijptangen
- 4 olykrukken
- 1 olytonnegienl
- 1 verflade
- 2 kleine tonnégies
- 1 nagelbakkien

Ook blijkt Jan interesse in de tuinbouw te hebben, want de inventaris vermeldt het trotse bezit van een broeybak met papieren ramen. Als tuindersglas heeft hier dus blijkbaar geolied papier gediend.

Na gedane arbeid, wanneer zijn 5 kinderen: Megteld, Gerrit, Derk, Koenraad en Jan in de bedstee verdwenen waren, heeft hij misschien nog een ogenblik beschikbaar gehad om zich in een boek te verdiepen, waartoe het hier ondergenoemde schap met boeken hem ruimschoots de gelegenheid bood.

- 1 Sibersma over de catechismus
- 2 schatboek der roomse dwaling

- 3 een over de boetvaardigheid
- 4 ontleeding der paapse misse door van Gend
- 5 een deel van Hartmans huisbiebel
- 6 de alkoron der turken
- 7 de guldel winkel
- 8 1 deel bikkerstaf tugtmeester van
groot brittanjen
- 9 goddienst der wereld door pictet
- 10 Missias voortreffelijkheid boven de
engelen door spiets
- 11 de cristelijke kerkganger door deselve
- 12 J. cokburns reisbeschrijving
- 13 voorseggende almanagh
- 14 kloeks predekation
- 15 Nahuis over het kort begrip 2 deelen
- 16 Kremers keten der waarheit
- 17 het alfabet door D' outrein
- 18 schets door denselve
- 19 koelmans proseduren
- 20 Plinius over de dieren
- 21 Lauwerenbergs historien
- 22 Justinus historien
- 23 nederlandsche historien
- 24 intrest van de vorsten van Urope
- 25 Oostrum over de katechismus
- 26 Trommius over hetselfde
- 27 beschrijving van vrankrijk
- 28 van Oorts ontloken roos
- 29 het merg der godgeleerdheid
- 30 leitsman der medesijne
- 31 klein herbarium
- 32 schat der armen

Volledigheidshalve geef ik nog even de taxatie-
waarde van de groepen.

Het stoelenmakersgereedschap werd gewaardeerd op 6 gulden en 15 stuiver. Het rietdekkersgereedschap op 3 stuiver. Het glazemakers- en schildersgerei op 16 gulden en 17 stuivers.

De waarde van de broeybak bedroeg 1 gulden, terwijl Jan's bibliotheek een waarde van 15 gulden en 7 stuiver vertegenwoordigde.

W.Terwel

bron: R.A.Veluwe in Rijksarchief nr. 523

UIT DE BEGINJAREN VAN "EPE'S BLOEI" 1907 - 1908 - 1909

Met een zekere schroom zal ik proberen een vervolg te schrijven op de door onze, in maart 1968 zo plotseling overleden, secretaris Joh. Zimmerman, zo vol ijver begonnen beschrijving van de beginjaren van VVV "Epe's Bloei".

De Algemene Vergadering van het 3e jaar "Epe's Bloei" werd gehouden op 25 november 1907 in 't Hotel Veluwe.

De notulen van deze bijeenkomst vermelden o.a.: "Op voorstel van den Heer van Meekeren wordt besloten den raad der gemeente te verzoeken den naam der Vinkensteeg te willen veranderen in Willem Tellstraat.

Bij de rondvraag worden nog inlichtingen gevraagd omtrent de plannen voor den tramaanleg naar Deventer, voorgenomen beplantingen, onderhoud van enkele wegen, welke vragen door den voorzitter worden beantwoord. Nadat nog door den Heer H.Schurink de aandacht is gevestigd op de, voor wielrijders, gevaarlijke bocht in den Oenerweg bij het huis van Jhr. van der Does (Woldyne) met het verzoek stappen te doen bij den A.N.W.B. ten einde aldaar waarschuwingborden geplaatst te krijgen, wordt de vergadering door den voorzitter gesloten."

Van de op 29 mei 1908 gehouden Algemene Vergadering in 't Hotel 't Wapen van Epe vinden we o.a. het volgende genoteerd:

"Mededeling wordt door den voorzitter gedaan

van een schrijven van het bestuur der schietvereniging Willem Tell, waarin dank gezegd wordt voor de ten behoeve van het schietconcours toegezegde medaille.

Na enige discussie wordt besloten de huisvlijtentoonstelling te doen doorgaan en te houden in de laatste dagen van augustus. Bij de rondvraag wordt door den Heer van der Does voorgesteld een bank te plaatsen bij de Wilhelminalinde (stond op het plein voor het Gemeentehuis) ten gerieve van hen, die voor zaken op het Gemeentehuis moeten zijn en wanneer zij daar moeten wachten, dikwijls als het ware gedwongen zijn om de naburige herbergen te bezoeken. Den voorzitter merkt op, dat de vestibule van het Gemeentehuis z.i.z. ruimte genoeg biedt aan de wachtenden, doch zegt den Heer van der Does overweging van zijn voorstel toe door het bestuur.

Den Heer Lensink vraagt elken avond brandende lantaarn bij de brievenbus aan het postkantoor, welke nu door de duisternis dikwijls vooral voor vreemdelingen niet te vinden is." (Het postkantoor was toen waar thans het winkelpand van de fa. A. Jonker en Zn. aan de Hoofdstraat is). "Den Heer Docter wijst op de voor wielrijders zoo gevaarlijke hoeken bij de Posthoorn en 't huis van den Heer Gerritsen (de Toko) en vraagt daar borden te plaatsen met "langzaam rijden".

Enkele aantekeningen uit de notulen van de Algemene Vergadering van 21 december 1908 in 't Hotel Veluwe.

"Door den voorzitter wordt voorlezing gedaan van een ingekomen schrijven van het gemeentebestuur beantwoordende eenige, door de vereeniging gedane verzoeken. Afwijzend werd beschikt op het verzoek tot inrichting van gemeentewege van een vuilnisbelt; toegestaan werd het verzoek om de straatlantarns in de Dorpsstraat vanaf den winkel van den Heer Gerritsen (de Toko) tot aan de Brinkgreve gedurende het gehele jaar te doen branden; terwijl

De Posthoorn for ever!

getracht zal worden een schikking te krijgen met de firma A.Hooiberg voor de verlichting van het wegje langs 't Hotel Veluwe naar het station". (Dit wegje liep tussen de panden Stationsstraat en langs de Textielcentrale Het Waaghuijs naar het Stationsplein).

"Behandeld wordt een voorstel van den Heer Meulenkamp tot het uitschrijven van een nationalen reciteerwedstrijd, waarvoor medailles zullen worden uitgelooft, welk voorstel wordt goedgekeurd, evenals een voorstel van den Heer G.H. Kolff tot het aanleggen van een rijwielpad van den Waaienbergerbrug naar Tongeren.

Door den Heer J.L.Scholten wordt de aandacht gevestigd op den minder goeden staat waarin enkele door de vereeniging aangelegde wandelpaden verkeren.

Den Heer Drs. J.A.Prins betoogt de wenschelijkheid om stappen te doen bij de directie der H.W.S. om te verkrijgen overkapping van het perron te Apeldoorn, waar de locaaltreinen geregeld staan. Den Heer Drost vraagt of hier ter plaatse niet een cursus in houtbewerking in het leven ware te roepen, waarvan hij op andere plaatsen de nuttige werking gezien heeft."

Op 17 juni 1909 werd de Algemene vergadering gehouden in 't Hotel 't Wapen van Epe.

"Medegedeeld wordt door den voorzitter dat de deelneming voor de reciteerwedstrijd te gering was en daardoor niet kon doorgaan; dat het rijwielpad naar Tongeren in aanleg, doch nog niet voltooid is; dat geen kans bestaat voor het verkrijgen van een overkapping van het station te Apeldoorn, dat het bestuur meent vooralsnog niet te moeten ingaan op het denkbeeld van den Heer Drost tot oprichting van een cursus houtbewerking alhier.

Op voorstel van den Heer Westhoff wordt besloten tot het maken van reclame voor Epe, door plaatsing van advertenties, en daartoe voor dit jaar f 60,-- beschikbaar te stellen.

Een denkbeeld van den Heer Meulenkamp tot oprichting ener Belvédère wordt aangenomen na bestrijding door den Heer Albarda, met 12 tegen 1 stem, en goedgevonden dat de vereeniging deelneemt in de kosten voor een bedrag van f 25,--. Getracht zal worden 't benodigde geld te krijgen door rentelooze aandeelen van f 5,--, waarvan staande de vergadering reeds een 30 tal wordt genomen. Den Heer Scholten dringt aan op beter onderhoud der wandelpaden en vraagt inlichtingen over de plannen voor een rijwielpad naar Nunspeet."

De najaarsvergadering van 1909 vond plaats in 't Hotel Veluwe en wel op 26 november. Aanwezig waren zes bestuursleden (er is 1 vacature) en zestien leden.

"Aangenomen werd het voorstel van het bestuur om over te gaan tot uitloting van 10 rentelooze aandelen in de Belvédère, nadat door den Heer G.Scholten L zn. 't denkbeeld geopperd was om de Belvédère nog met een verdieping te verhoogen, wat echter vooralsnog wegens de hoge kosten niet uitvoerbaar is.

Door Ds. J.A.Prins werd gewezen op de belemmering in het uitzicht vanaf de bovenste verdieping der Belvédère door een zich daar bevindenden dwarsriggel, waaromtrent door het bestuur voorziening wordt toegezegd. Hierna kwam in behandeling het voorstel aan het bestuur tot het zenden van een adres aan den gemeenteraad, waarin verzocht zal worden aan dit college, alsnog terug te willen komen op zijn besluit tot verplanting van de Wilhelminalinde (was midden voor het gemeentehuis geplant, en enige jaren geleden geveld). Door den Heer L.C.Kolff werd een uitvoerig pleidooi gehouden waarin hij protesteerde tegen schennis der traditie, welke aan 't planten der Wilhelminalinde is verbonden, terwijl spreker ontkende dat er voldoende redenen bestonden, waardoor verplanting bepaald noodzakelijk zou zijn. Ds. J.A.Prins verklaarde een verplanting naar het schoolplein ten zeerste te zullen betreuren, doch overigens niet te

zijn tegen elke verplanting welke den aanleg van een plantsoen nabij het gemeentehuis zou gevorderd kunnen worden.

Door den voorzitter werd opgemerkt dat hij geheel onderschreef het door den Heer L.C.Kolff gehouden betoog, doch over deze aangelegenheid niet het woord zou voeren, daar hij hier zat in dubbele kwaliteit nml. als hoofd der gemeente en als voorzitter van "Epe's Bloei".

Tot stemming werd overgegaan en besloten tot het zenden van een adres met twee stemmen tegen (de Heeren Westhoff en Zimmerman) en 4 blanco stemmen (de Heeren Docter, J.Westerink, Overbosch en Bakker). Door den Heer Bakker werd de opmerking gemaakt of niet liever gevraagd zou worden, verharding van het stationsplein en van den toegangsweg langs 't Hotel Veluwe, die nu vaak op een modderpoel gelijken; waarop door den voorzitter geantwoord wordt dat door het bestuur bereids bij het bestuur van H.U.S. geïnformeerd is of dat laatste genegen zou zijn het stationsemplacement te doen bestraten. Daarop is echter geantwoord dit eerst in overweging genomen zou worden indien van gemeentewege overgegaan werd tot bestrating van de toegangswegen naar het station, waartoe naar spreker vreesde, echter om de hoge kosten, wel niet licht zou worden besloten.

Met algemene stemmen werd besloten tot het zenden van een request aan der Directeur Generaal der Posterijen, waarin zal gevraagd worden om een postzending met den trein welke s'avonds 7.27 uit Apeldoorn arriveert en waardoor het mogelijk zal zijn dat tal van avondbladen met de laatste postbestelling nog worden bezorgd. Door den Heer G.Scholten Lzn., later eveneens door den Heer Docter werd de onvoldoende straatverlichting ter sprake gebracht en aangedrongen op het zenden van een adres aan den gemeenteraad ten einde te vragen de lantaarns

elken avond van het jaar te doen ontsteken, welk voorstel ondersteund werd door de Heeren Ds.Prins, T.A.Hooiberg en L.C.Kolff en daarna met meerderheid van stemmen werd aangenomen. Evenzo wordt aangenomen met 11 stemmen voor, 5 stemmen tegen en 6 blanco een voorstel van den Heer Zimmerman, tot het beschikbaar stellen eener medaille, indien te Epe een postduiven vereeniging wordt opgericht. Door den Heer J.Westerink werd gevraagd of er bezwaar tegen bestond tot gratis toelating op de Belvédère van gemeentebeambten in geval van brand, teneinde van daaruit gemakkelijker de plaats daarvan te kunnen bepalen. Nadat den Heer S.Overbosch de opmerking gemaakt had, dat z.i.z. veel beter als tot nu toe, van den toren zou kunnen geschieden, bleek/niemand enig bezwaar /bij te bestaan tegen inwilliging der vraag van de Heer Westerink.

Door den Heer Ds.Prins werd geïnformeerd naar een richtingbord op de Belvédère; door velen werd vernieling of beschadiging hiervan door bezoekers gevreesd. Toegezegd werd, dat het bestuur zal overwegen op de eenvoudigste en minst kostbare wijze te voorzien.

Tenslotte werd nog behandeld een circulaire ingekomen van den Nationalen Bond voor Vreemdelingenverkeer, waarin gevraagd zich te abonneeren voor een rechtstreeksche toezending van het maandschrift aan de leden. Op voorstel van Ds.Prins om als proef voor één jaar een bedrag van f 10,-- beschikbaarte stellen; een drietal leden stemden tegen."

Om U nog een inzicht te geven over welke middelen de VVV Epe's Bloei in de beginjaren de beschikking had, zij dan nog vermeld dat in 1905 het totale contributiebedrag f 125,-- beliep en in 1909 tot f 146,50 was opgelopen.

W.Tensen

Dir. VVV "Epe's Bloei"

DE KUNST VAN HET OPGRAVEN

Dat opgraven met de schop niet ieders werk is, wordt ons aardig verteld door oud-Rijksopgraver A. Scholten te Vaassen, nu 83 jaar en gepensioneerd, die 40 jaar dit "beroep" uitoefende.

Wij halen enige passages, dit vak aangaande, aan uit een interview in het Veluws Nieuws van 23 aug. 1968.

Samen met wijlen zijn neef Arie Blok was hij in zijn tijd één van de twee opgravers die het Rijk rijk was. Hij en zijn neef begonnen als bosarbeiders op het land van koningin Wilhelmina en pas in 1909 in vaste rijksdienst. Ze werkten natuurlijk niet aldoor met maar twee man, er waren er uiteraard meer die meehielpen, maar ze waren de enigen met de status van rijksopgraver. Allengs werden ze bedrevener in het werk. Toen ze het een jaar of zes, zeven gedaan hadden, hoefden ze de schop maar in de grond te steken om te voelen of er wat geweest was, ook al was dat er tweeduizend jaar geleden geweest. Dat berust niet op een zeldzaam zintuig. Hij kan het in een paar woorden verklaren. "Als de grond los geweest was dan zaten er niet zoveel stenen in. In geboren grond zitten veel meer stenen (geboren grond is grond, waar de mensen nog niet in hebben zitten graven). In die grond groeien de stenen, weet hij ook te vertellen. Stenen die er uit gehaald werden en opzij gegooid, groeien niet meer."

En rijksopgraver leidde niet zo'n bijster regelmatig leven. Overal in het land was werk voor hem. Soms waren ze jarenlang op een plaats bezig, een andere keer maar even. Je moest altijd klaar staan om heel ergens anders heen te vertrekken, zegt hij, zelfs werd hij wel per telegram opgeroepen. Vonden boeren, niet zo gek diep, steeds maar stenen, wat vreemd was, dan kwam op een goede dag de rijksopgraver er aan te pas.

Die ging dan aan het graven, hoe dieper hij kwam, hoe voorzichtiger. Op het laatst was het geen spitten meer, maar meer aaien met de schop. Tot hij op fundamenteën stuitte. Dan was het een kwestie van muren volgen en ruïnes bloot leggen.

Voor opgravingen moet tegenwoordig toestemming zijn van het Rijk, waar streng de hand aan gehouden wordt.

Een rijksopgraver moest altijd "in 't geheim" werken. "Journalisten mochten er niet bij. Je weet niet wat je krijgt, als iedereen er met z'n neus op staat. Een enkele keer, als we op één of twee dagen na klaar waren, zei de chef wel eens: die en die mag wel even komen kijken. Maar verder niet. Waar we aan 't werk waren, spanden we prikkeldraad omheen. Hier vlakbij hebben we ook nog gegraven. Met een vliegtuig vlogen ze er overheen en maakten foto's. Er kwam een mooi stuk in de krant, maar dat was niet zo erg. Als ze maar niet naar je toe kwamen".

BOEKAANKONDIGING

GESIGNALEERD: W. Jappe Alberts en A.G. van der Steur
Handleiding voor de beoefening van
lokale en regionale geschiedenis.
Bussum, Van Dishoeck, 1968.

(Fibulareeks, 32) f 6,90

De Fibulareeks is een serie boekjes met titels, die betrekking hebben op de geschiedenis van ons land. Deze wordt uitgegeven onder auspiciën van de Nederlandse Jeugdbond ter Bestudering van de Geschiedenis.

De titel van dit deeltje spreekt voor zichzelf. Het geeft een overzicht van de vele soorten bronnen, hun vindplaatsen en wijze van gebruik.

Wat betreft Gelderland vindt men onder het hoofdstuk geschriften een ruim drie pagina's lange literatuurlijst.

Als oudste bron wordt de Historiae van Tacitus genoemd, waarin men berichten vindt over de opstand der Bataven en over Julius Civilis.

In het hoofdstuk over de vindplaatsen komen o.m. ook de verschillende landelijke instellingen aan de orde; de prenten-kabinetten, de collectie Bodel Nijenhuis, de Atlas van Stolk en de verzamelingen van het Koninklijk Oudheidkundig Genootschap.

Ook worden de verschillende manieren besproken, waarop een studie het beste opgezet kan worden en op welke wijze de resultaten gepubliceerd kunnen worden.

j.a.vegter

GELDERS MOLENBOEK

Samengesteld in opdracht van het
Provinciaal Bestuur van Gelderland.
Zutphen. Walburg Pers. 1968. 4°. 632 blz.-
afbn.krtn.literatuuropgaven.
Bijlagen (krtn.)

Dit standaardwerk wordt ingeleid door
Mr. Jan Korf.

Het geheel is technisch en niet kunst-historisch bedoeld en wil vooral de huidige registratie geven. (afgesloten 1 juli 1968). Van het oude molenbestand zijn alleen diegenen vermeld, die vervangen zijn.

Het bestaat uit 2 gedeelten.
Het eerste gedeelte geeft artikelen met interessante facetten, o.a. over:

Afschaffing van de molendwang
Papierfabricage en watermolens in Apeldoorn
Ontwikkeling van de vang
Typologie van de Gelderse molens

Het tweede gedeelte bestaat uit een inventarisatie (alfabetisch op plaatsnamen) met geïllustreerde beschrijvingen van wind- en watermolens in Gelderland, waarin nog niet eerder gepubliceerde historische bijzonderheden zijn vermeld.

Op blz. 402-417 worden 5 molens te Epe, Vaassen en Zuuk behandeld. (Op blz. 410 een opmerking over het "sceppen" door W. Terwel)

Het boek bevat ook nog een:
Opgave van nog aanwezige rompen van windmolens en van restanten daarvan voorzover niet in de inventarisatie vermeld.

De prijs is f 44,--

P.E.B.

I N H O U D

blz.

Van 1968 naar 1969 -----	2
Boedelinventaris van Jan Graaff, weduwenaar van Aaltien van Wijngeren. door W.Terwel -----	3
Uit de beginjaren van "Epe's Bloei". 1907 - 1908 - 1909 door W.Tensen -----	6
De kunst van het opgraven. Uit interview in Veluws Nieuws van 23 aug.1968 -----	12
Boekaankondiging W.Jappe Alberts en A.G.van der Steur, Handleiding voor de beoefening van lokale en regionale geschiedenis. 1968. door j.a.vegter -----	13
Het Gelders Molenboek. Samengesteld in opdracht van het Provinciaal Bestuur van Gelderland. 1968. door P.E.Berkhout -----	14

BIJLAGEN:

Onderwerpregister Mededelingenblad
"Ampt Epe", jaargang 1963-1968
No. 1-15
Schrijversregister - - - - -